

Virtaamanhallinta osana metsätalouden vesiensuojelua

Metsätalouden vesiensuojelupäivät 2023

Juha Jämsén

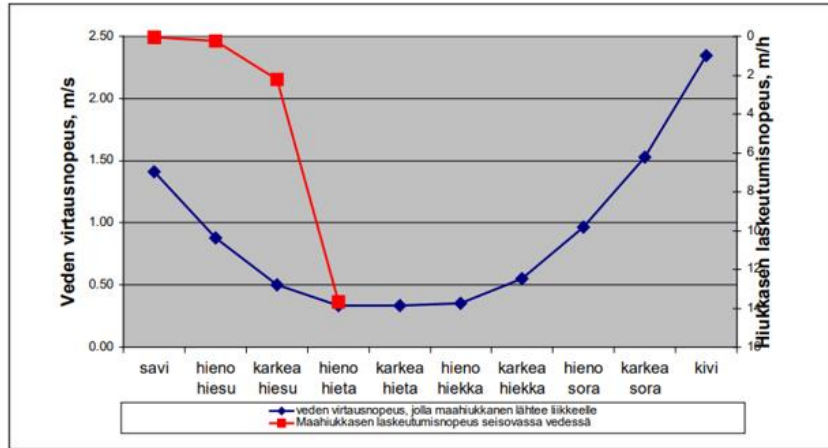

Virtaamanhallinta osa vesiensuojelua

- Vaikutetaan veden virtausnopeuteen
 - Pienentämällä uomien pituuskaltevuutta
 - Patoamalla ja leikkaamalla tulvahuippujen voimakkuutta
 - Palauttamalla luontaista vesitaloutta esim. vedenpalautuksella
- Tehostetaan vesiensuojelurakenteiden toimintaa
- Vaikutetaan veden pinnankorkeuteen

Tavoitteena on vähentää vesistökuormitusta estämällä maa-ainesten irtoamista ja tehostamalla sen laskeutumista.

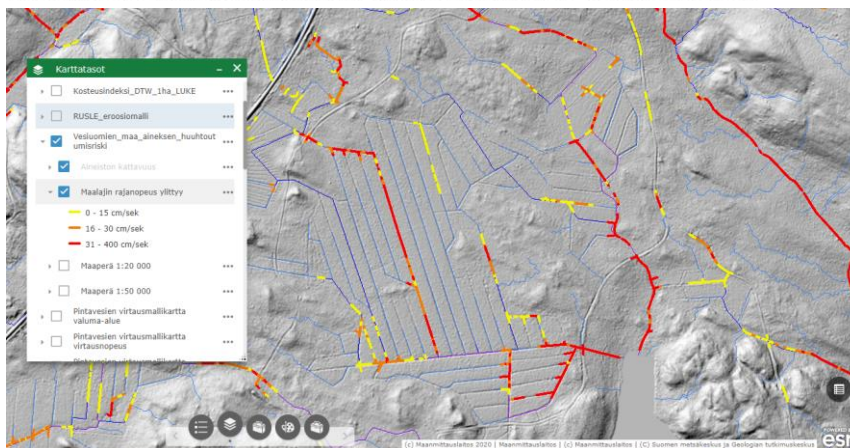
Kuormituksen synnyn estäminen

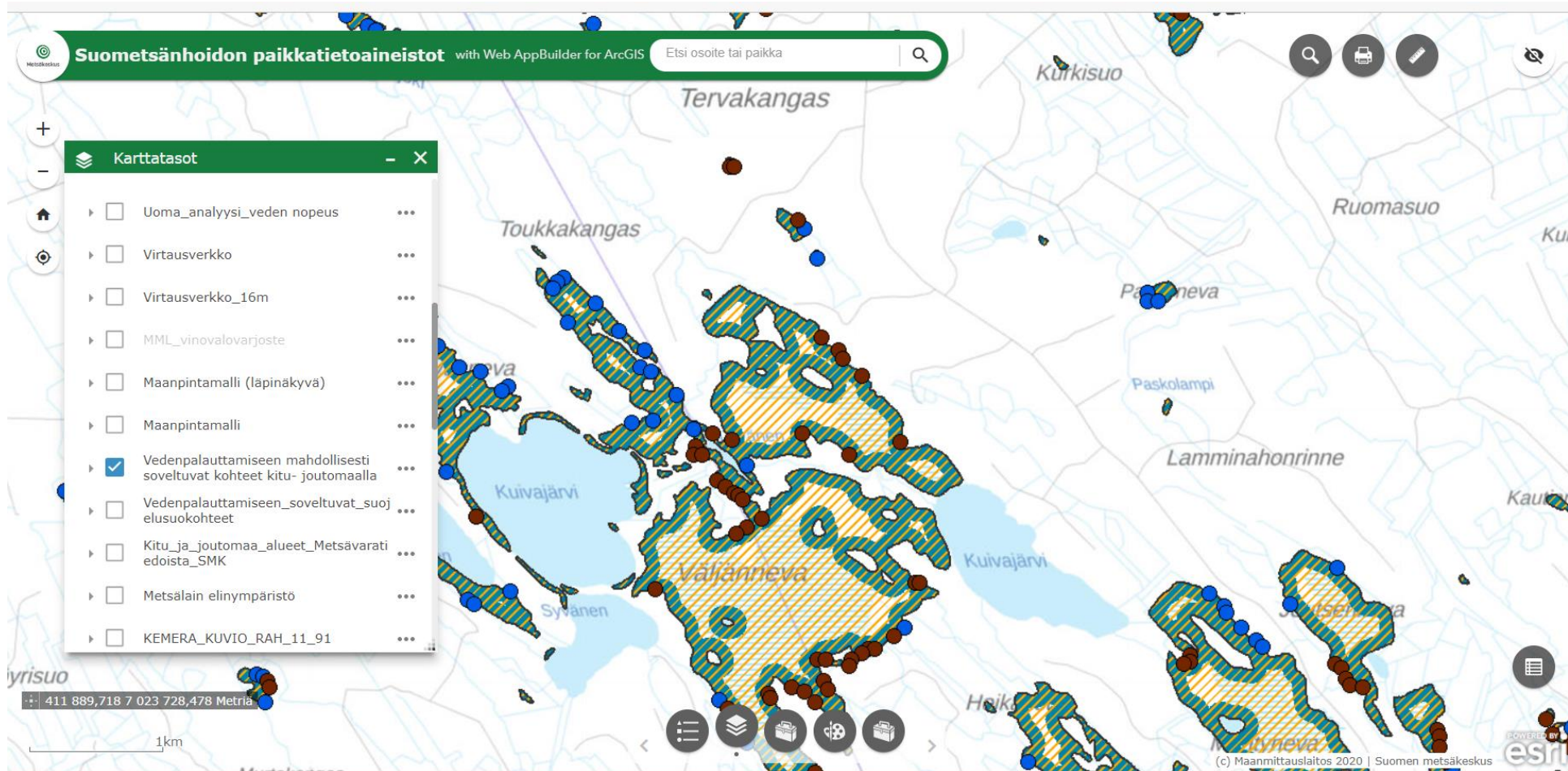
Kuva 2. Veden virtausnopeuden vaikutus maahiukkasen laskeutumisnopeuteen eri maalajeilla. (Metsätalouden vesien-
suojausohjelma 2007, 13)

Kuva: Metsätalouden vesien-
suojausohjelma -kouluttajan aineisto

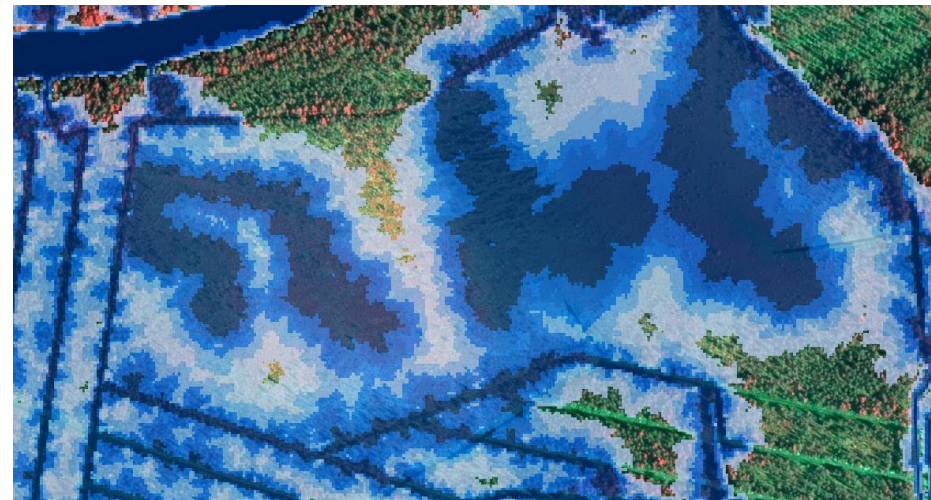
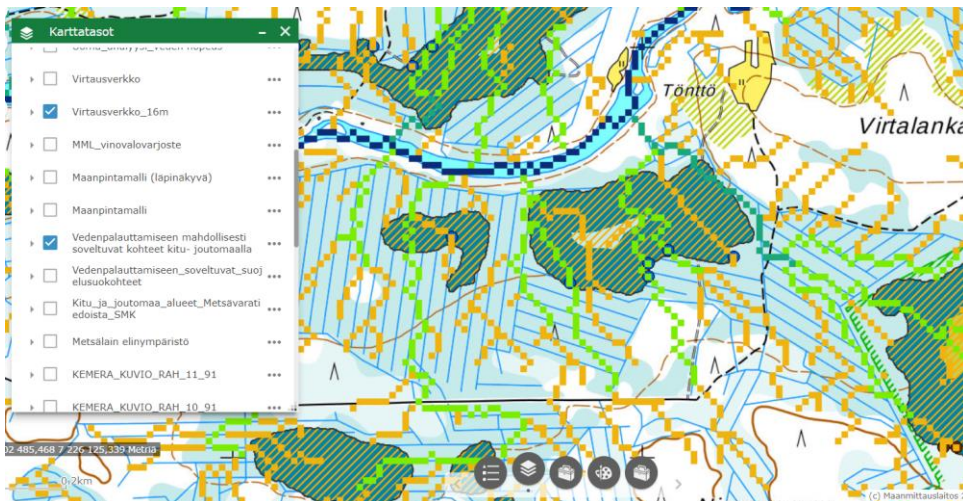
Vedenpalauttaminen kitu- joutomaille

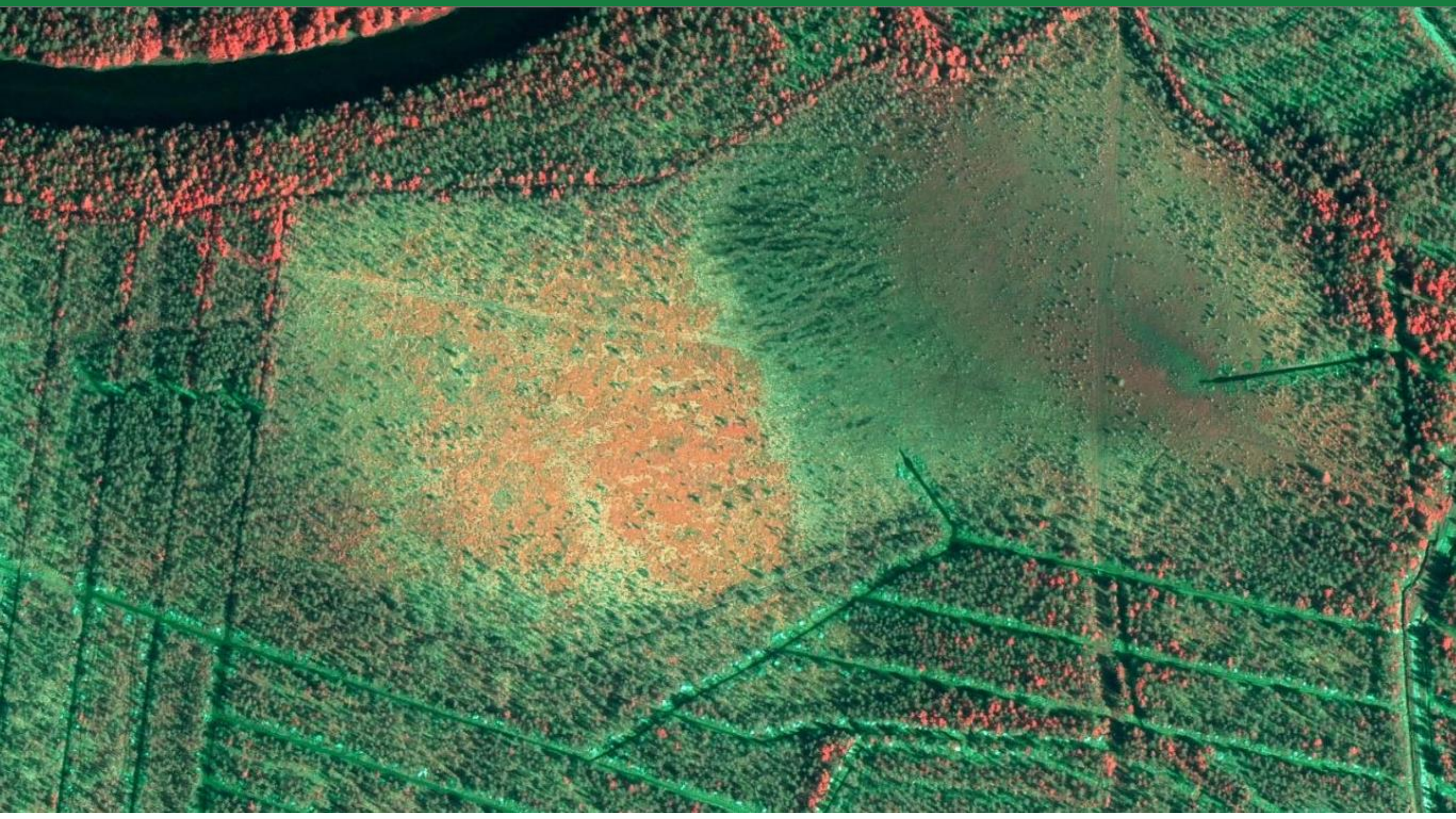

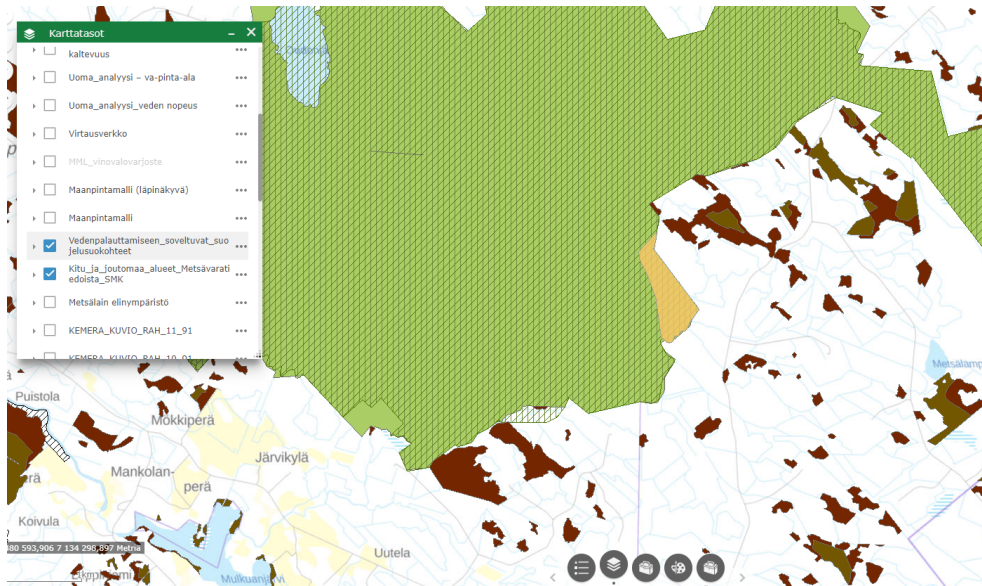
Pintavalutuskenttä

- Suositeltava tehollinen koko vähintään 1 % valuma-alueen pinta-alasta.
 - Ohjekokoa selvästi pienemmälle kentälle ei ohjata koko kuivatusalueen vesimäärää vaan ainoastaan se osa, jonka ”käsittelyyn” pintavalutuskentän koko on riittävä.
- Pintavalutuskentän toimintaa voidaan tehostaa laskeutusaltaan ja virtaamansäätörakenteiden, esim. putkipatojen avulla

Vedenpalauttaminen suojeleusalueille

Toimintamalli: [Kunnostusojituksen suunnittelu suojealueiden läheisyydessä \(arcgis.com\)](#)

Virtaamansäätöpadot

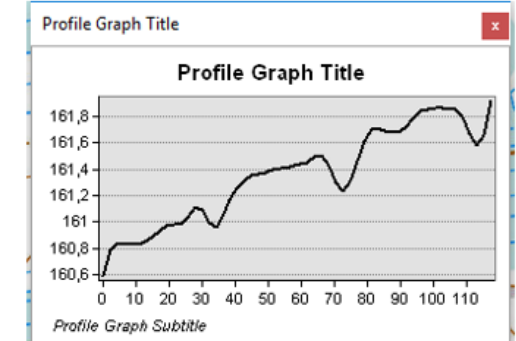
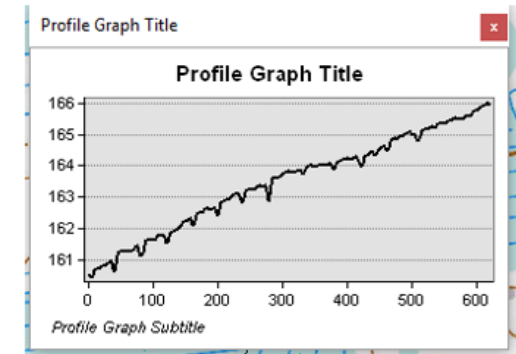
- Osa vesienhallintaa. Virtaamiin pyritään ensisijaisesti vaikuttamaan suunnittelun ja esim. vesien ohjailun ja vedenpalauttamisen avulla
- Vaikutetaan veden virtausnopeuteen
 - Pienentämällä uoman pituuskaltevuutta
 - Patoamalla ja leikkaamalla tulvahuippujen voimakkuutta
- Tehostetaan vesiensuojelurakenteiden toimintaa
- Vaikutetaan veden pinnankorkeuteen

Tavoitteena on vähentää vesistökuormitusta estämällä maa-ainesten irtoamista ja tehostamalla sen laskeutumista.

Uoman pituuskaltevuuden pienentäminen

- Kaivu- ja perkauskatko
- Pohjapato

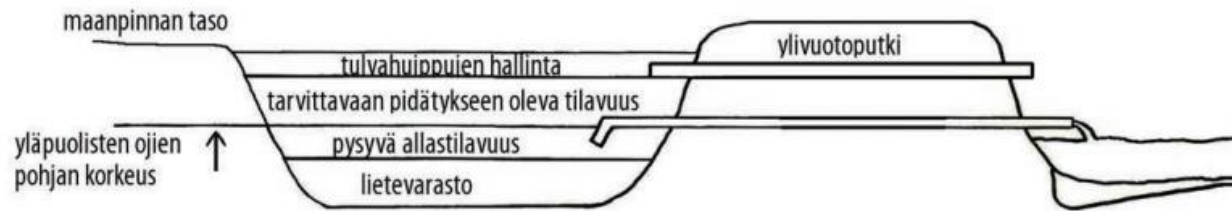

Padottavat virtaamanhallintarakenteet

- Rakenteen, kuten putkipadon avulla padotetaan hetkellisesti vettä esim. padon yläpuolella olevaan ojaverkostoon.
- Pienentää veden virtausnopeutta ja vähentää maa-ainesten irtoamista ojaverkostossa sekä lisää sen laskeutumista.
- Mitoitus tehdään siten, että kasvukaudella pohjaveden pinta pysyy ojitusalueella riittävän alhaalla.
- Soveltuu parhaiten ojitusalueille, joissa rakenteen vaikutus kattaa mahdollisimman suureen osan kaivettavista ojista ja toimenpidealueesta.
- Tehostaa ojaverkostossa olevien vesiensuojelurakenteiden, kuten lietekuoppien tehokkuutta

Putkipato

Kuva: Metsätalouden vesiensuojelu - Metsätalouden vesiensuojelu -kouluttajan aineisto

Kuva: Metsänsäähallitus

- Putken asennuskorkeus määritellään siten, että altaan mitoitus ja yläpuoleisen ojaston kuivatusteho säilyvät riittävinä.
- Parhaimmillaan padotus ylettyy myös altaan yläpuoleiseen ojaverkostoon

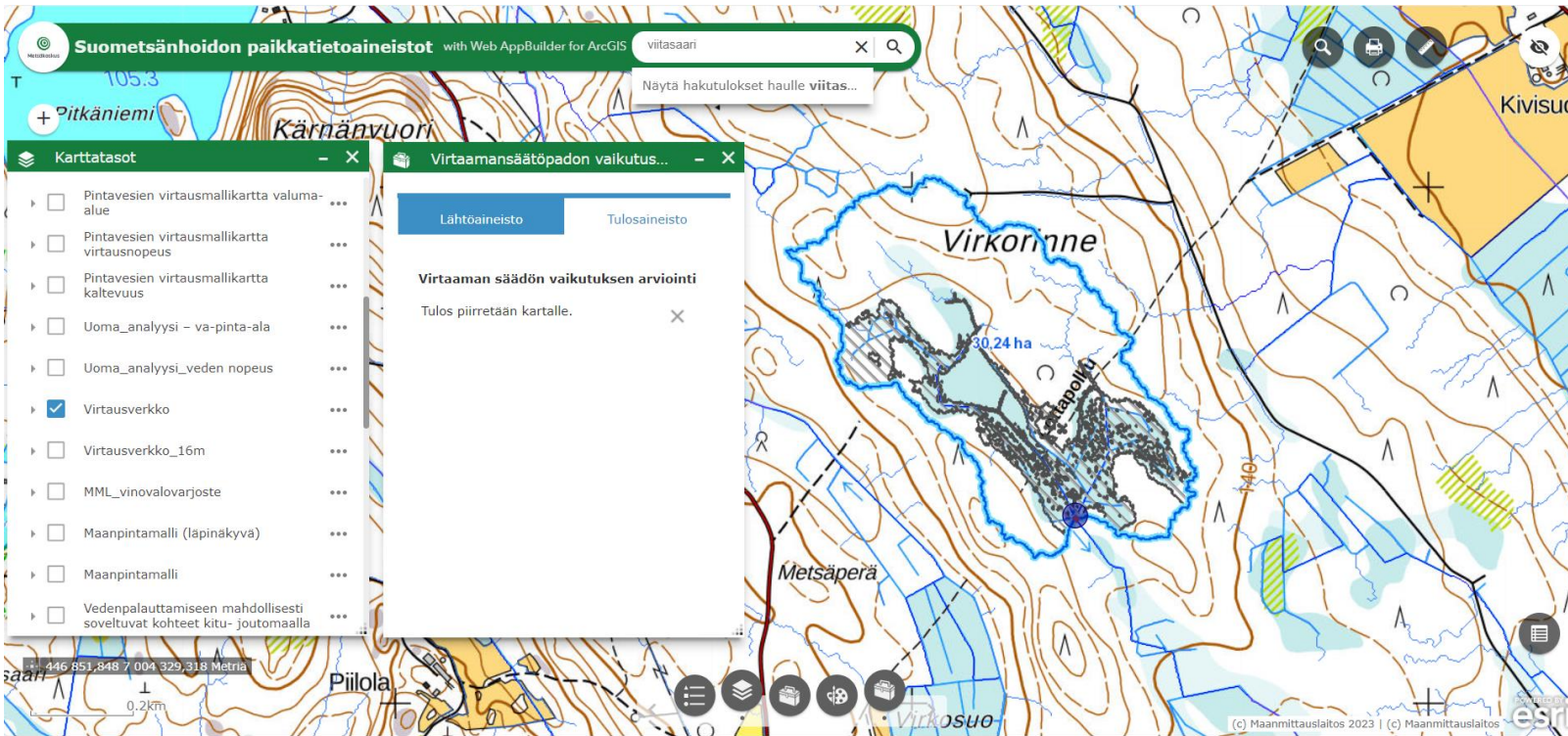

Vasemmassa kuvassa pato keväällä/tulvahuipun aikana. Oikealla pato kasvukaudella/ojaston kuivatussyvydessä

Rakenteen käyttökohteet

- Ojastoissa, joissa rakenteen padottava vaikutus kattaa mahdollisimman ison osan toimenpidealueesta
- Ei sovellu toimenpidekohteille, joissa pituuskaltevuus on suuri vrt. pohjapato
- Tehokkain padotusvaikutus saavutetaan yleisimmin kokoojaojissa ja niiden risteyskohdissa
- Alustavan arvion padotuksen tehokkuudesta voi tehdä Metsäkeskuksen karttapalvelussa. Soveltuvuutta voidaan arvioida myös kartan ja maanpintamallin avulla

Virtaamansäätörakenteen tehokkuus - työkalu

Avoin metsä- ja luontotieto → Luontotietoaaineistot → Vesiensuojelu

Vesiensuojelu

Paikkatietoaineistot on tarkoitettu tukiaineistoksi metsätalouden toimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen. Aineistot eivät poista maastosuunnittelun tarvetta, mutta niiden avulla on mahdollista suunnata suunnittelua vesiensuojelun kannalta oleellisimmille kohteille.

Karttapalveluissa voi tutustua aineistoihin ja käyttää paikkatietotyökaluja verkkoselaimella ilman erillistä paikkatietosovellusta.

Tehokkaimmin voit hyödyntää aineistoja, jos voit ottaa niitä käyttöön omassa suunnittelujärjestelmässä. Lisätietoa aineistojen käyttöönotosta on Suomensähdön paikkatietoaineistojen esittely -karttapalvelussa.

Karttapalvelut

Suomensähdön paikkatietoaineistojen esittely [↗](#)

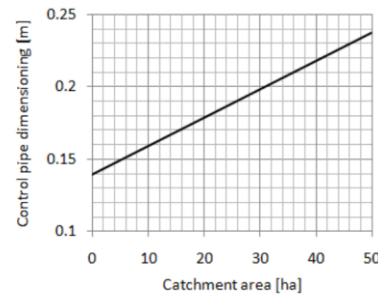
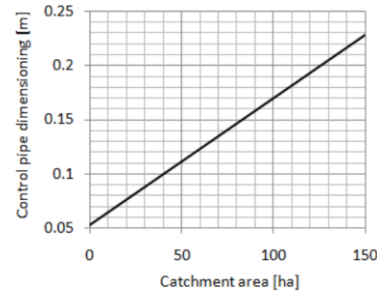
- Tietotutetus suomensähdön paikkatietoaineistojen esittely (pdf, 59.94 KB) [↗](#)

Suomensähdön paikkatietoaineistojen ja -työkalujen käyttö toimenpiteiden suunnittelun tukena [↗](#)

Rakenteen tehokkuudesta voidaan tehdä alustavia arvioita paikkatietotyökalun avulla.

<https://metsakeskus.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=4ab572bdb631439d82f8aa8e0284f663>

Mitoitus ja tehokkuuden arviointi

Turvi-hanke

Tulovirtaama		Purkuojan mitat		Säätöputken pituus ja halkaisija	
Putkipadon yläpuolinen valuma-alue ha:	100	Syvyys m:	0,30	Säätöputken pituus m:	6,0
Valuma-alueen keskipuusto m ³ /ha:	75	Pohjan leveys m:	0,30	Säätöputken halkaisija m:	0,20
Putkipadon korkeus meren pinnasta m:	120	Luisan kaltevuus m:	0,7	Supistajan halkaisija max m:	0,20
Keskiylivirtaama MHQ (Seuna) l/s/ha:	1,174	Purku-uoman pohjan alkukorkeus m:	100,00	Supistajan halkaisija min m:	0,10
Putkipadon tulovirtaama ylivirtaamalla l/s:	117	Purku-uoman pohjan loppukorkeus m:	99,95		
		Mittausväli m:	10		
Ylivirtaaman aikainen läpäisy alaputki + purkuoja:	117 (23 + 94)	Purkuojan karkeuskerroin:	0,022		
Ylivirtaaman aikainen läpäisy alaputki + yläputki:	118 (75 + 43)	Purkuojan pituuskaltevuus m/m:	0,0050		
		Täyden uoman vesipoikkileikkaus m ² :	0,153		
		Virtaama purkuojassa l/s:	94		
Laskuojan mitat		Yläputken mitat		Säätöputken supistaja	
Sivuluiskan kaltevuus m:	0,75	Putken halkaisija m:	0,2		
Pohjan leveys m:	0,5	Putken pituus m:	6		
Uoman karkeuskerroin:	0,035	Putken yläreuna padon yläpuolella m:	0,9	Putken supistajan halkaisija m:	0,10 0,16
Mittausväli m:	50	Putken yläreuna padon alapuolella m:	0,85	Putken pituus m:	6 6
Korkeusero laskuojassa m:	0,10	Vesipintojen korkeusero m:	0,05	Vedenpinta padon yläpuolella m:	0,9 0,9
Ojan pituuskaltevuus m/m:	0,0020	Putken vastuskerroin, sileä muovi:	0,009	Vedenpinta padon alapuolella m:	0,35 0,35
Veden syvyys laskuojassa m:	0,35	Ylivirtausputken pituuskaltevuus m/m:	0,0083	Vesipintojen korkeusero m:	0,55 0,55
		Putken poikkipinta-ala m ² :	0,031	Putken poikkipinta-ala m ² :	0,008 0,019
		Virtaama putkessa l/s:	43	Vesipintojen korkeusero m/m:	0,0909 0,0909
				Putken vastuskerroin, sileä muovi:	0,009 0,009
				Virtaama putkessa l/s:	23 75

Lisää valikko ylivirtaukselle: Putki/Uoma /Ei mitään

Kehitettävänä

- Mitoitustaulukon käyttöliittymä
 - Taulukko tai paikkatietopohjainen
- Toimintamalli padotustilavuuden määrittämiseen
 - Paikkatietomenetelmä
 - Huomioiminen mitoituksessa
- Padon kuivatussyvyyden huomioiminen suunnittelussa

Tavoitteena yksi työkalu, jonka avulla saadaan mitoitukseen tarvittavat taustatiedot sekä rakenteen mitoitus.

Virtaamanhallinta vesiensuojelurakenteiden yhteydessä

Kosteikon vedenpinnan säätely voidaan tehdä esim. settipatojen avulla.

Putkipadon tai muun padottavan rakenteen avulla saadaan altaan purkukynnyksestä säätyvä

Kiitos mielenkiinnosta!